

Historik om AB Aldell Motor och Husqvarna Vapenfabriks AB båtmotorer.

Aldells Mekaniska Verkstadsaktiebolag bildas.

Ingenjör Algot Aldell bildade 25 aug 1950 företaget Aldells Mekaniska Verkstadsaktiebolag som skulle bedriva verkstadsrörelse och idka handel med mekaniska verkstadsprodukter. I företaget var Nils Aldell verkmästare och Uno Kärrman verkstadschef. Företaget producerade bl. annat delar till Jönköpings Motorfabrik. Företaget omorganiserades 17 nov 1953 till Aktiebolaget Aldell Motor. Den tidigare inriktningen och aktiekapitalet, enligt ansökan till bolagsverket, var oförändrad.

Aldells utombordare.

Aldell Motor AB började tillverka utombordsmotorer 1953. Motorerna, som alla var luftkylda, (förutom en större prototyp) byggde alla på två olika slagvolymmer, 76 cc och 143 cc. Båda storlekarna såldes med flera effektuttag samtidigt som rigger, kåpor, färgsättning och utrustningsalternativ varierades. Aldell införde under sin korta tillverkningstid, 1953–1958 av båtmotorer, många detaljförändringar samtidigt som modellbeteckningarna ändrades. Dessa ändringar infördes ibland oberoende av årsmodeller.

Aldell A2 A

Första modellen A2, en luftkyld encylindrig motor med effekten 2 hk vid 3500 rpm byggde på 76 cc cylindern. Utombordaren var för tiden mycket modern med motorkåpan strömlinjeformad och täckande helt motordelen. Motorn var luftkyld vilket var en av Aldells signum som sedan användes på alla Aldellmotorer. Tändsystemet, tillverkat av Stefa, var utrustad med ett belysningsuttag om 17 W/6 V. Förgasaren var av engelska märket Amal. Aldellmotorn lanserades på marknaden med devisen ”för er som har sjön som yrke eller hobby” och ”segdragande, luftkylda och tåliga Aldell”.

Aldell A2 B.

Aldell konstruerade 1955 om första modellen med ny strömlinjeformad rigg med riggröret som avgasrör istället för separat avgasrör som tidigare. Det fanns också som alternativ en förlängd rigg. Motorn blev nu, som en stor fördel, helt omsvängbar för backning. Effekten höjdes mitt i produktionen till 2,5 hk vid oförändrat varvtal.

Aldell A 23.

Aldell trimmade upp 76 cc motorn ytterligare till jämna 3 hk vid 4000 rpm. En nykonstruerad startapparat konstruerades och fanns nu som alternativ till den tidigare snörstarten. Modellen fick namnet A 23.

Aldell A 30.

3 hk modellen A 23 detaljförbättrades ytterligare och släpptes som helt nya A 30 1958. Designen och färgsättningen hade ändrats jämfört med tidigare Aldellmotorer. Den var

konstruerad med en instrumentpanel i fronten dit alla reglage var samlade och motorn hade magnapullstart som standard. Amalförgasaren var utbytt till en Bing-förgasare. En version med 200 mm längre rigg fanns som alternativ. Motorn gav, liksom Aldell A 23, 3 hk men vid 4500 rpm ur samma slagvolym 76 cc.

Aldell A 4

Den större 143 cc cylindern användes då Aldell konstruerade en 4 hk bruksmotor. Motorn var konstruerad för att ge stor dragkraft. Propellervarvet var vid 3000 rpm på motorn endast 1000 rpm. Effekten uppgavs till 4 hk vid 3000 rpm och modellen fick namnet A 4. I reklamen kallades motor ” den luftkylda pråmdragaren” och den rekommenderas för större yrkes och nöjesbåtar utan krav på hög fart.

Aldell A 46

A 4 modifierades och fick samtidigt något höjt varv. Modellen fick då namnet A 46 och gav 5 hk vid 3300 rpm.

Aldell A 12.

Aldell A 12 var ett försök att tillverka en billig instegsmotor i Aldell serien. Mycket togs från lagerhyllan t.ex. den enkla riggen med separat avgasrör från A2 A. Motorkåpan gjordes i enklast möjliga utformning. Inga tillval, som magnapullstart, fanns heller till motorn. A 12 marknadsfördes som ”nya rekordbilliga folksnurran men robust och råstark som varje äkta Aldell” och ”billigare kan ingen köpa 2 hästkrafter”.

Aldell prototyp Twinfire.

Aldell Motor AB byggde en prototyp med namnet Twinfire 1959 4 takt på 30 hästar (eller möjligen 50 hk). Motorn provkördes vid familjen Aldells sommarstuga. Motorn är idag sannolikt skrotad säger familjen Aldell. Det finns idag endast bilder på denna prototyp i fotoalbumen.

Aldell inombordare.

Aldell Motor försökte konvertera sin luftkylda utombordare till inombordsmotor. Motorn placerades horisontellt och en ställbar propeller användes. Första prototypen provkördes av testföraren Sörensen, Bovallstrand. Motorn lanseras av återförsäljarna som marknadens lättaste inombordsmotor med namnet BA-4. Detta försök blir ingen succé och totalt tillverkas endast ett hundratal BA-4.

Aldell stationära motorer.

Aldell Motor tillverkade stationära motorer baserade på sina båtmotorer. En indier kom och köpte 5000 stationära motorer för att blanda cement i Indien där det inte fanns ström. Totalt tillverkades cirka 10000 stationära motorer.

Licenstillverkning.

Aldellmotorer licenstillverkades också i Norge av motorfabriken Sleipner med namnet Taifun. I Finland licenstillverkades Aldellmotorer av Bröderna Gyllenbergs verkstad i Forsby fram till 27 sept. 1957 då firman drabbades av ekonomiska svårigheter och tvingades till konkurs.

Bristande lönsamhet i slutet av 50-talet.

Företaget Aldell Motor AB gick allt sämre i slutet av 50-talet med en betydande förlust 1959 efter 1957 med praktiskt taget nollresultat. Resultatet för budgetåret 1958 saknas i riksarkivet men mycket tyder på att det ekonomiska resultatet blir allt svagare. Hugo Aldell fick precis vid denna tidpunkt förfrågan av Husqvarna Vapenfabrik AB om Aldell Motor var intresserade av samarbete gällande båtmotortillverkning. Det slutade med att Husqvarna Vapenfabrik köpte tillverkningsrätten för Aldells moderniserade 3 hk motor A 30. Hugo Aldell kunde på detta sätt rädda sitt företag från en hotande konkurs. Företaget omorganiserades till Aldellverken AB i början av 1960-talet men detta är efter perioden som båtmotortillverkare och beskrivs därför inte i texten.

Husqvarna Vapenfabriks AB söker nya produkter.

Husqvarna Vapenfabriks AB sökte, som beskrivits tidigare i texten, i slutet av 1950-talet efter nya produkter att tillverka. Ett förslag var att börja tillverka båtmotorer. Företaget tog kontakt med Aldell Motor AB i Karlskoga som redan tidigare var underleverantör till Husqvarna Vapenfabriks AB. Förhandlingarna slutade med att 1958 köpte Husqvarna tillverkningsrätten till Aldells modernaste motortyp A 30, en encylindrig luftkyld tvåtaktare med cylindervolymen 76 cc och effekten 3 hk vid 4000 rpm.

Husqvarna modell 80 A.

I en något modifierad version introducerades Aldells konstruktion som Husqvarna typ 80 A 1959 med effekten 3,5 hk vid 4200 rpm. Bing-förgasaren och Stefamagneten med belysningsspole var oförändrade från Aldell A 30. De mest synliga förändringarna är en helt ny motorkåpa och ny färgsättning. Kåpan, skapad av Husqvarnas formgivare Rustan Lange, kallades ofta ”stekgrytan” beroende på likheten med en upp och nedvänd stekgryta.

Husqvarna modell 80 B.

Husqvarnas motorn förbättrades 1960 med en något kortare pressgjuten rigg som ersatte den tidigare sandgjutna riggen. Den uppgivna effekten ökade till 4 hk vid samma varvtal som tidigare. Denna version fick logiskt nog namnet 80 B.

Husqvarna modell 80 C.

När den stora båtmotortillverkaren Nymanbolagen AB i Uppsala presenterade en nyutvecklad 4 hk motor 1961 provade Husqvarna själv konkurrentens motor i jämförande prov. Provresultaten visade t.ex. att Nymanbolagens 70 cc utombordare var mera råstark än Husqvarnas egen 76 cc motor på låga och medelhöga varv. Mätningarna visade att endast på fullvarv var motorerna lika dragstarka. Husqvarnas åtgärd blev att öka slagvolymen till 83 cc genom att borra upp cylindern. Husqvarnas motor gav vid förnyade mätningar mer än 15 % ökad dragkraft i hela varvregistret jämfört med originalet på 76 cc. Viktigare var att den

uppborrade motorn gav mer dragkraft i hela varvregistret jämfört med Nymanbolagens 4 hk utombordare. Denna 83 cc version sattes i produktion och fick namnet 80 C. Husqvarna uppgav i broschyrer samma uppgivna effekt 4 hk men vid något lägre varvtal jämfört med 80 B.

Samarbetsavtal mellan Husqvarna Vapenfabriks AB och Monark-Crescent AB.

Under omstruktureringar och rationaliseringsåtgärder i början av 60-talet ingicks samarbetsavtal mellan då nybildade Monark-Crescent AB (förkortat till MCB) och Husqvarna Vapenfabriks AB. Ett komplicerat avtal som innebar omfattande förflyttningar och ändringar i företagets produktion ingicks 1/9 1961 mellan Husqvarna Vapenfabriks AB och Monark-Crescent AB. I avtalet ingick en uppdelning av produkterna cyklar, mopeder, motorsågar och utombordsmotorer. Avtalet innebar också att företagen blev underleverantörer till varandra t ex tillverkades mopedmotorer och riggar till båtmotorer av Husqvarna. Montering av nya Monark-Crescent 4 hk utombordare som började säljas 1961 sker också av Husqvarna.

Husqvarna avslutar båtmotortillverkningen.

När samarbetsavtalet trädde i kraft hösten 1962 avslutade Husqvarna planerna som fanns på en utökad båtmotortillverkning och nyutvecklade båtmotormodeller. De sista Husqvarna båtmotorerna som tillverkades fram till semestern 1964 såldes av MCB återförsäljare. Husqvarna tillverkade den f.d. Aldellmotorn i tre olika utföranden med namnen Husqvarna 80 A, 80 B och 80 C perioden 1959 till 1964 i totalt cirka 26 500 exemplar.